List 22. **NOVICE** Tečaj XXVII.

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi poli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 3 gld. 60 kr., za pol leta 1 gld. 80 kr., za četrt leta 90 kr., pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gld. 20 kr., za pol leta 2 gld. 20 kr., za četrt leta 1 gld. 15 kr. nov. den.

V Ljubljani v sredo 2. junija 1869.

Gospodarske stvari.

O kmetijski obrtniji.

Spisal Rihard Dolenec.

Že pri priložnosti, ko sem o Gülichovi setvi krompirja poročal, sem mimogredé kmetijsko obrtnijo omenil, al v natančnejše razjasnilo splošnega zapopadka in tudi v razjasnilo in pretresanje posamesnih vejic splošne kmetijske obrtnije nisem se spustil. Ker se pa vedno krepkejšega v izidu te misli čutim, da ravno kmetijska obrtnija je mogočno sredstvo, ktero more našo deželo do umnejšega kmetijstva in zaželenega blagostanja pripeljati; zato ne morem si kaj, da ne bi zeló zanimivemu predmetu občne pozornosti pridobiti skušal. Prosim tedaj, da bi posestniki kmetijstev drage volje brali in poslušali.

Naloga kmetijske obrtnije je v svojih posamesnih delih zelo različna, v celoti pa vendar ni nič druzega kakor to, da se surovi pridelki ali surove snovi kmetijstva tako predrugačijo in požlahnijo, da dosežejo višo in gotovejšo ceno. Do više cene pa peljete dve poti kmetijske obrtnosti.

Po eni se surove snovi popolnoma predrugačijo, to je, požlahnijo, in sicer tako, da je razloček med prvotno surovo snovijo in pa dovršenim izdelkom, kar se cene tiče, tako velik, kakor je velik med 1 in pa 100.

Po drugi poti dobí surova snov kakor taka le za kupčijo sposobnejšo podobo in obliko, a ne stojí že na vrhuncu prave žlahnosti.

Lahko je tedaj razvideti, da se po prvi poti večidel take kmetijske surove snovi žlahnijo, ki same na sebi skoro nobene kupčijske cene nimajo, na pr. sladkorna (cukrena) pesa, krompir pridelan daleč od mest in druzih večih naselišč, kjer dosti krompirja človeštvo za lastno hrano povžije; tako veljá tudi od grozdja itd.

Izdelki prve poti so navadno, posebno kar se kemizma tiče, tako prestrojeni, da nimajo celó nič vzajemnega s surovo snovijo, na pr.: sladkor (cuker) proti pesi, špirit proti krompirju. Živelj tega žlahnjenja je ravno zato tudi le kemija, kjer le ona more stvari tako prestrojiti.

Po drugi poti obravnane surove snovi ne zgubijo toliko svoje prvotne podobe, ker večidel je izdelek le mehanično očiščena surova snov. Da se sèm ter tjè tudi pri drugi poti kemija vedno pasivno ne drží, to na razdelitev obeh poti nima nič vpliva, saj smo že zgoraj rekli, da poglavitni razloček je le v tem, da je tako rekoč izvršeni izdelek druge poti še le surova snov višim krojitvam prve poti. Le-sem se smejo prištevati, na priliko: izdelovanje predivonosnih rastlin, vinarstvo, izdelovanje močca, mlečni izdelki, izdelovanje slada (malca) itd. Mlečni izdelki, kakor maslo in sir, so sicer popolnoma dovršene snovi, vendar jih smemo tudi le-sem prištevati, ker prestrojenje je zgolj mehanično.

Da se pri naštetih izdelkih druge vrste le na boljšo kupčijsko obliko meri, to je očividno; kdo neki ne bi se smejal, ako bi hoteli na primer evropejski kmetovalci surov lan ali konoplje namesti dovršenega (dodelanega) prediva v Ameriko pošiljati, ali pa močec v obliki žita!

Da je z boljšo obliko tudi denarni dobiček zvezan, to je gotovo. Ogri, postavimo, so razvideli, da si dosti vožnine prihranijo, ako namesto žita dodelano moko v daljne kraje pošiljajo, kajti pri tem si otrobe prihranijo, kteri drage vožnje niso vredni, in kar je še višega pomena, pa je to, da mlinarski dobiček ostane v deželi.

To si me je potrebno zdelo povedati o razjasnilu pomena in namena kmetijske obrtnosti. Predno pa na posamesne vejice prestopimo, bode gotovo dobro, ako pozvedamo, kake okoliščine so k vpeljavi kmetijske obrtnosti v posamesnih deželah pripomogle, v kacih rokah da je ta in kakošni da so nasledki.

Da ne zagazim v preobširno razkladanje, bodem le na kmetijsko obrtnijo našega cesarstva pazljivost obrnil, a še v tem le izbral tiste dežele, kjer je kmetijska obrtnija že precej razvita.

Kmetijsko obrtnijo nahajamo pred vsem na Ogerskem, kjer so največa gospodarstva združena s kmetijsko omiko. Vzrok tukajšnje obrtnije je deloma iskati v omiki, ktera kmetovalca vedno naganja, pridelke množiti in žlahniti, deloma je pa tudi h temu pridelku naravnost prisiljen, ker vsega kakor takega prodati ne more. Zraven velicih gospodarjev nahajamo pa tudi male posestnike, kteri se od velicih že v gospodarstvu samem ločijo; od kmetijske obrtnije se pa tudi pri njih ničesa ne najde, in še toliko ne, da bi surovo snov velikim gospodarjem pridelovali, ker je ti sami zadosti imajo.

Kmetijska obrtnija je toraj, kakor vidimo, le enostransko razprostena, in za deželo sploh je le manjšega pomena.

Velik razloček nahajamo pa v avstrijskem Poljskem (Galiciškem) in Šleskem. Tukaj je skora, da bi rekel, kmetijska obrtnija domá. Al v kakošnih rokah je? Izprva bila je tudi tukaj v rokah velicega posestnika, sčasoma je pa prešla po poti najema (v štantdajanja) v roke judom, kteri so si, zraven najetih, še tudi sami žganjarske in druge fabrike sezidali. Jud pa borega kmeta tako stiska in tare, da je groza. Res, nekteri prodajajo lahko svoje pridelke, al iz dolgov se pri vsem tem ne morejo izkopati, kajti zviti jud jih z lepo besedo in „vodko“ le še bolj v nove dolgé za-

motá, prav tako, kakor pajk v svetlo mrežo vjame muho. Pri tem pa ne trpí samo premoženje; tudi ljudstvo hira na duši in na telesu. I kako bi to ne bilo pri tako razvitem pijančevanju, kakor ga tu nahajamo! Da bi se kmetijstvo pri tacih okoliščinah povzdignilo, nemogoče je skoro. Kar se pa v omenjenih deželah po judih prostemu kmetovalcu godí, to pri nas na Slovenskem še vse lahko nastopi, ako se še o pravem času izdatni koraki ne storé. Gotovo ni težavno, že tako zadolženega kmeta z lepimi besedami in denarom oslepiti in ga sčasoma kar na nič spraviti. Da se pa to zgodilo ne bode, treba je že zdaj skrbeti, da se vpelje, česar še pogrešamo: to je, socijalizem ali zveza bolje omikanih kmetijskih posestnikov s prostim kmetom, v namen napredka v kmetijstvu, iz kterega nam izvira kmetijska obrtnija, iz te pa kupčija in pravo blagostanje.

V lep, da! najlepši izgled služijo nam v tem obziru Čehi na Pemskem in Moravskem; oni so si s pomočjo socijalizma tako daleč pomagali, da jih kmetijska štatistika po vsej pravici prvo agrikulturno (kmetovalno) ljudstvo Avstrije imenuje. Zarad tega pa nahajamo tudi pri njih blagostanje, in kar je sè blagostanjem zmirom ozko zvezano, tudi pravi národni ponos. (Dal. prih.)

Nove postave.

* Med mnogimi novimi postavami, ki jih je cesar potrdil, nahaja se ena za naše cesarstvo čisto nova, in ta je ustanovitev obrtnijskih in rokodelskih sodnij. Te sodnije so namenjene krajem, kjer so fabrike; v te sodnije spadajo vse pravde, med gospodarji fabrike ali obrtnijstva in pa med njihovimi delavci in učenci, ali med delavci samimi in ktere izvirajo iz prepirov zavoljo dela in plače in učnih razmer. Dozdaj so take pravde spadale pod dotično cesarsko gospósko; po tej postavi pa voli gospodar fabrike ali obrtnijstva polovico sodnih mož, polovico pa jih volijo delavci. Kakor ti razsodijo, to veljá. Ta postava je po neki francoski posneta (conseils de Prud'hommes. — Ali bode ta tuja sadíka za avstrijske razmere kaj prida, bode še le skušnja učila.

* Da bojo naši bralci poznali bistvo nove postave za ljudske šole, ktero je, vkljub ugovorom Poljakov, Slovencev in Tirolcev, ki so naposled zbornico zapustili, dunajski nemški zbor sklenil, podamo jim drugi pot važnejše stvarí iz te postave. Ta postava, pri kteri si je državní zbor prilastil mnogo odločeb, ktere spadajo v oblast deželnim zborom, bila bi sicer gotovo prav dobra, ako bi bile 3 rečí na svetu drugače kakor so dandanes, namreč ako bi 1) otroci bili že odraščena mladina za take in toliko podukov sposobna, — ako bi 2) ljudski učitelji imeli novim svojim nalogam primerno plačo, in ako bi 3) občine imele kje vzeti dohodkov za šole po novi osnovi. Pri novih vpeljavah ni zadosti zibati se v lepih idejah in stegati rok po zvezdah, ki so nam vendar predeleč, da bi jih na zemljo potegnili.

Národne stvari.

Tabor na Vižmarjih.

(Konec.)

Dr. Valentin Zarnik, od taboritov radostno pozdravljan, je zagovarjal drugo resolucijo, namreč vpeljavo slovenskega jezika v šole. Dr. Zarnik, kakor v pisavi, tako tudi v govorih taborskih humorist, je tudi ta predmet obdelaval bolj iz popularnega stališča in je napake, ki so bile zlasti v ljudskih šolah in so še, šibal blizo tako-le: Šole so glavna stvar vsacemu narodu; ako so šole slabe, tudi narod nič ne veljá. Na „eselponk" so ga posadili, kdor je materni jezik govoril, do „musterschülerja" ni mogel revček dospeti; zato pa tudi slovenski narod sedí na „eselponku". (Smeh.) Kako smo se mi učili v šoli in se menda zarad ravnopravnosti še zdaj učijo otroci? — „miza — tisch, riba — fisch, kaša — brein, pust' me zmirom — lass mich sein". (Ogromni smeh.) Prusi nas 1866. leta niso premagali samo zato, da so imeli boljše puške, nego tudi zato, da so se v šolah v maternem jeziku kaj več naučili kakor mi; če tudi se vse učijo v nemškem maternem svojem jeziku, vendar so česko deželo bolje poznali kot naši častniki. Ugovor, da se z našim jezikom nikamor po svetu ne pride, je prazen, kajti sveta, kjer se govorí jezik slovanski, je največ; pa si tudi svoje otroke hočemo izrediti za deželo domačo, da ne bo treba, da naši rojaki s trebuhom za kruhom po svetu hodijo, tujci pa sedijo na učiteljskih stolicah in celó tak, ki lepo kranjsko deželo „schweineland" psuje! (Nevolja.) To ne more tako ostati. Omika je opomin sedanjega časa, a ta je narodu mogoča le po njegovem jeziku. Mi hočemo rešiti čast in poštenje svojega slovenskega naroda, in potezati se za svoje. Izobraženemu Slovencu bi se za svojo osebo ne bilo treba potegovati za slovenščino, ker on nemški ravno tako dobro zná kakor vsak nemškutar ljubljanski; al narodova omika se le na poti maternega jezika more doseči. Za to priporoča govornik sprejem druge resolucije, ki je bila soglasno sprejeta.

Tretjo točko „napravo slovenskega vseučilišča v Ljubljani" zagovarja dr. Razlag. Željno so pričakovali taboriti in to še posebno iz kranjskološkega okraja njegovi volilci, da slišijo svojega poslanca. In res prikupil se jim je brž po tehtnem svojem govoru; radostni so ga poslušali, ki je govoril blizo tako-le:

Dragi rojaki! rojen na magjarskej, ne kakor so nemškutarji raztrosili, na hrvaškej meji, posestnik na Dolenskem, in zdaj tudi Vaš poslanec izvoljen v Kranji, pozdravljam Vas! Sam kmet in sin poštenih kmečkih starišev, sem bil veliko let v visokih šolah, sem ostal zvest svoji materi Slavi, ko že imam — kakor vidite — sive lase in jej ostanem zvest do hladnega groba! Če hoče Slovenec svojega sina na visoke šole poslati, mora ga daleč v mesto poslati, v Gradec ali na Dunaj, kjer so mu stroški veliki; to bi pa vsakemu lože bilo, če bi tù v Ljubljani takih šol imeli, kjer bi lahko z domačim cenejšim živežem prebil, kakor je to sploh navadno pri gimnazijskih študijah, in ne pokvaril bi se marsikter mladeneč. Pa tudi zgodovina nam dokazuje, da imamo pravico tirjati vseučilišče. Že pod Napoleonom I. smo imeli v Ljubljani dva razreda medicine poleg bogoslovja. Leta 1848., tistikrat, ko se je vse gibalo in tudi Slovenci niso spali — se je posebno za to potegovalo društvo „Slovenija". Tudi ministerstvo na Dunaji je leta 1848. v razpisu 22. septembra št. 5438 izreklo važnost vseučilišča v Ljubljani za slovenske pokrajine ter obljubilo, da se bode tudi zadostilo tej potrebi. Le za tačas pa je z ministerskim razpisom od 5. oktobra 1848 št. 6230 naročeno bilo — ker ni bilo mogoče vseh šol na enkrat ustanoviti — naj se učita že dva pravoslavna predmeta: državljanski in kazenski zakonik in še zdaj živi g. dr. Lehman, ki je tačas prav dobro slovenski podučeval, g. Možgon pa je že umrl. Če je tedaj že pred 20 leti mogoče bilo slovenski podučevati v viših šolah, koliko lože bo to mogoče danes. — Omika je geslo današnjega časa sploh.

Tudi mi Slovenci nočemo zaostati, ampak skrbeti za svoj zarod, da ne bode tak revež, kakor so bili predniki naši, temveč da bode slaven in srečen na tem in unem svetu. Vsaka dežela ima svoje posebnosti, toraj tudi naša slovenska. Mi potrebujemo slovenske duhovnike, slovenske zdravnike, slovenske učenike in slovenske pravnike, da se resnično vpelje in tudi zvrší ravnopravnost. Vsaki dan se nam ugovarja, da slovenski jezik ni še dosti opiljen za visoke šole, da nimamo dosti izrazov za to in uno stvar, kar večidel izvira iz nevednosti, še večkrat pa iz zlobnosti. Vsi ti ljudje ne vejo, kako bogat je naš jezik; ne vejo, da že imamo nektere bogoslovne, prirodoslovne bukve; da imamo že 16 let imenoslovje pravoslovno in politično, državljanski in kazenski zakonik. V Ljubljani je že knjižnica in muzej. Pa tudi učenikov imamo dovelj. Profesor Kranjc je na Erdeljskem, drugih učenih veljakov imamo na Hrvaškem in drugod, ti naj se pokličejo domú. Drugih še priraste, ker nas je Bog obdaril s prebrisano glavo, kakor že naš neumrli Vodnik poje in ako se nam narodni napredek ne ustavlja, tedaj ne bomo zaostali za drugimi narodi. Vsak narod ima pravico do šol, toraj mora tudi cesarstvo skrbeti za pripomočke na državne stroške. Obiskovalcev za slovensko vseučilišče gotovo ne bode manjkalo iz vseh slovenskih pokrajin, ker se v Zagrebu ne morejo za nas izučiti, kajti tam veljajo druge postave in se tudi druge učé. Posebno z obzirom na Dalmatince, ki so prej v Paduo hodili, bilo bi kaj koristno slovensko vseučilišče v srcu Slovenije — v Ljubljani. Tudi pri drugih narodih pride $1\frac{1}{2}$ milijona ljudí — kolikor je tudi nas Slovencev — na eno vseučilišče in z ozirom na Dalmatince bi tukaj skoro bilo za dva milijona ljudí, ker od južnega konca Dalmacije do Gradca ni vseučilišča. Vsi omikani narodi imajo svoja vseučilišča, toraj tudi mi imamo pravico do njih. Do zdaj smo pošiljali svoje sinove na tuje, ki so se večidel brez pomoči od doma s podučevanjem vzdržali, koliko se jih je pa pogubilo in koliko se jih je tujstva navzelo, da so vse domače pozabili ter nazaj se vrnivši divjali zoper lastno kri! — Na koncu razlaga, da je naš jezik sposoben za podučevanje vseh viših predmetov, ali taki vzroki niso našim nemškutarjem jasni, naj bodo še tako naravni; ker pa ti ljudje pametno govoriti nočejo in ne morejo, se lažejo in kvantajo, da hočemo nemški jezik iztrebiti, da, celó Nemce pozobati, za kar pa nimamo niti zob niti želje. (Smeh.) Priporočam toraj, da soglasno sprejmete sklep: „Na Vižmarskem taboru zbrani slovenski narod zahteva, naj se brž ko brž ustanovi slovensko vseučilišče v Ljubljani“. — Globoko je segel govor poslušalcem vsem v srce, in kakor prejšnje resolucije bila je tudi ta enoglasno sprejeta.

Gosp. Josip Noli stopi potem na oder, z veselimi živio-klici sprejet, in zagovarja 4. točko programa blizo tako-le: Vpeljava slovenskega jezika v uradnije ali kancelije, to je stvar, o kteri bi prav za prav ne bilo treba več govoriti. Povsod na svetu je tako, da v vsaki deželi veljá v kancelijah tisti jezik, ki ga govorí ljudstvo v deželi. Človek bi mislil, da pri nas ne more biti drugače. Pa je vendar! Al to je narobe svet. Cesarske postave nam dajejo praviče, da tirjamo slovenske dopise. Cesarski služabniki sami morajo prvi postave spoštovati in nam pisati v domačem slovenskem jeziku. Če to tirjamo, nismo nobeni puntarji, ampak držimo se le postave in zahtevamo le to, kar je pravično. Posebno vi slovenski župani, ki so vam izročene cele soseske, posebno vi glejte na to, da se spolnujejo cesarske postave o tem, da se slovenskim ljudem piše po slovenski. Koliko nepotrebnih hoj ima človek časi zavoljo nemškega dopisa, ki ga v celi vasi nobeden ne razume (Klici: včasih še v celi fari ne), od Poncija do Pilata mora okoli tekati in pri tem dostikrat pravi čas zamudí in še na škodo pride. In koliko se po nepotrebnem podplatov strga! Ako bi vse tako brez vse potrebe strgane podplate na kup znosil, gotovo bi se lahko napravile tri Šmarne gore. (Velika veselost med ljudstvom.) Treba tedaj, da se nam dá, kar je naše po pravici! Naš jezik ne sme več biti ponižni colnar za vratmi, nemščina pa ošabni farizej pred vélikim oltarjem. Pravijo sicer nekteri, da ljudstvo ne razume slovenščine, kakor se piše. Jaz pa omenim le družbe sv. Mohora, ki ima čez 15.000 udov, ki sprejemajo vsako leto veliko slovenskih bukev. Kdo neki bere te bukve? Ali jih ne bere prav tisto ljudstvo, od kterega pravijo nasprotniki, da jih ne razume. Ta je tedaj tudi prazna. — Pri glasovanji je bila tudi ta resolucija enoglasno sprejeta.

Poslednjo točko: osnovo pomočnih družeb v podporo kmetijstvu in obrtnijstvu in napravo deželne zavarovalnice zoper škodo ognja zagovarja dr. E. Costa v prav prepričalnem govoru; tudi ploha ni motila poslušalcev. Jedro govora njegovega bilo je to-le:

Kakor na duševnem polju, ravno tako nam je pa tudi na materijalnem polju dandanes združenega delovanja silno treba. Mnogo nalog nas čaka, izmed kterih hočem danes le dve imenovati. Dobro znano Vam je, kako težko težko gré sèm ter tjè kmetom, posestnikom in obrtnikom za denar. Če je slaba letina, ali ako je treba izplačati brate in sestre iz zapuščine očetove, — večkrat si tudi premožen gruntar ne vé pomagati. Mi imamo sicer zavod, kteri ima namen, podpirati kmetovalca v takih zadregah, namreč ljubljansko hranilnico. Ali ona ne zadostuje vsem potrebam, in posebno ne zadostuje majhnim posojilom in posojilom na kratek čas. Pripeti se dostikrat, da posestnik potrebuje 20, 40, 60 ali 80 gold. Ako je daleč od Ljubljane, gotovo se mu ne splača, za tak majhen kapital trikrat, štirikrat k ljubljanski hranilnici romati, in sploh so pri takih nizkih posojilih stroški prevelíki. Kmetijska družba je že pred deset leti to reč v pretres vzela in hranilnico naprosila, naj postavi po celi deželi agente, kakor jih imajo zavarovalnice ali asekuracije, ki bi potem lahko posredniki bili med ljudstvom in hranilnico; al ta nasvet ni bil sprejet, in toraj je ostalo vse pri starem. Pomagajmo si tedaj sami in sicer po izgledu Čehov, ki imajo že mnogo kmetijskih založnic ali kmetijskih vzajemnih pomočnih kas. Za obrtnike imamo tako društvo v Ljubljani pod vodstvom občno spoštovanega gosp. Jan. Horaka, ktero že 15 let podpira ljubljanske rokodelce, in jim je pomagalo tudi v najtežavniših časih. Vsaka kmetijska občina naj si napravi tako kmetijsko pomočno kaso. Ni mogoče danes na tanko popisati, kako se tako društvo osnuje. Radostni pa bomo dali vsaki občini dotične nasvete, ako jih zahteva. Na kratko naj le to omenim, da taka družba si pridobí potreben kapital iz mesečnih doneskov svojih družbenikov, in iz posojil, ki jih dobí društvo od drugod proti temu, da se vsi družabniki vzajemno ali solidarno za-nj zavežejo. Iz tega denarja dobí potem vsak ud društva po potrebi in varnosti veče ali manjše posojilo na tri mesece, pol leta, ali tudi delj časa. Taka društva bi bila gotovo jako koristna in bi pomagala marsikteremu kmetovalcu, ki pride po kaki nesreči v stisko.

Še drugo stvar hočem na kratko omeniti, namreč lastno deželno zavarovalnico ali asekuracijo. Kako potrebno je zavarovanje zoper ogenj — to se vidi iz vsakdanje skušnje. Kakošna nesreča, če pogorí cela vas, in sta le eden ali dva zavarovana, ali celó nobeden.

*

V ta namen imamo mnogo agentov ali oskrbnikov tujih zavarovalnic v svoji deželi. Ti vlečejo vsako leto veliko denarja iz dežele, in vnanji deležniki ali akcijonarji se bogatijo. Ves ta denar bi lahko v deželi ostal, ako bi osnovali lastno deželno zavarovalnico, in ko bi vsak posestnik primoran bil pristopiti tej deželni napravi. To se pa lahko doseže, ako slavna vlada privoli, da po potu deželne postave se napravi taka posilna deželna zavarovalnica, in stroški bi bili prav nizki, ako bi se dotično plačilo nabiralo ob enem z davki. V tem smislu bi bila na enkrat vsa posestva zavarovana, in za tavžent goldinarjev zavarovane vrednosti bi se po taki osnovi vsako leto plačalo le malo krajcarjev.

Tako tedaj skrbimo tudi za materijalni svoj blagostan; spoznaje, da le tedaj bode naš narod prav srečen in veljaven, kadar imamo bolj premožne kmete in rokodelce. Do tega pomagajmo si sami, in Bog nam bo pomagal.

Glasovanje je kazalo enoglasni sprejem te resolucije.

In tako je bil taborov program pri kraji. Ko še dr. pl. Premerstein, notar v Tminu, v imenu ondašnjih Slovencev srčno pozdravlja tabor, poprime konečno besedo predsednik dr. Jan. Bleiweis; zahvaluje se ces. komisarju za vljudno pričujočnost njegovo, in vsem taboritom, ki so došli iz vseh okrajin slovenskih in sosedne hrvaške in so vkljub neugodnemu vremenu nepremakljivi ostali na taborišču ter se navdušeno udeleževali razprav, sicer pa se vêdli tako mirno in v tako lepem redu, da se vsi moremo ponosno vrniti na svoj dom, dodavši 6 taborom slovenskim novega velikanskega.

Pred razhodom taboritov bila je še mila svečanost. Gospodičine ljubljanske so s krasnimi narodnimi trakovi, venci in svetinjami venčale zastave predragih gostov. Pred venčanjem pa je gospodičina Ema Tomanova z lepim govorom navdušila krdelce tù zbranih zastavničarjev.

Rusko-Puškinovih Petero

v slovenskim jeziku svobodno petih po **Ivanu Koseskim.**

V. Car Saltan in knez Gvidon.

Pravlica.

(Dalje in konec.)

S tem doverši knez dvomljivo;
Gleda ga nekako sivo
Medju tem molčé labud,
Zadnič tak izreče čut:
„De se sreče ne oskubiš,
Pazno tehtaj, pred ko snubiš, —
Včasih zakon da gorjé,
Zmirej gladko tud ne gré.
Priročena pa ženica
Ni postarna rokovica,
De bi kar za pas jo djal
Ter si urno drugo zbral.
Tak tedaj premisli umno,
Derži pravde se pogumno,
Zadnič de, ko stekel pes,
Te ne zgrabi britki kes.“
Knez na to: „Ja tako menim,
Doba je de se oženim,
Sim pretehtal sem ter tje,
Končno sodim, čas de je.
Za carevno, ne še znano,
Serce moje tak je vžgano,
De do nje, ne vedši kam,
Križem sveta šel bi sam“.
Tica je odgovorila:
„Iti dalječ — — ni ti sila,
Bliz ti je osoda vsa,
Ženska tista, glej! — sim ja!“
To končavši h kraju švigne,
Iz vodé se hipno dvigne,
Gre v germovja gosti kraj,
Pride kneginja nazaj.
Na povoju černolasnim
Bliska luna z oblam krasnim,
Na obočnim čelu spred
Sveti zvezd se trikrat pet.
Veličanska nje postava
Bistri serni slično plava,
Sladke simfonije kras
Je besede njene glas.
Tog jo gleda, tog in često
Knez Gvidon sedaj nevesto,
Na nje usta pervi vkus
Bil je sercu ojster brus.
K materi jo pelje urno,
Pokleknivši reče burno:
„Glejte, mamka, sim si zbral,
Tej besedo, serce dal.
Ta mi bo, nobena druga,
Slava, raj, ponos, supruga,
Meni sreča, tebi hčer,
Vsim veselje v enomér.
De živimo zmir veseli,
Nama blagoslov podeli,
Mati de posveti vse,
Kar ljubav sklenila je.
Se prikloni par pokorni,
Kip ta prime čudotvorni,
Nad nju glavi ga vertí,
Solz potok se ji cedí.
Jih ljubezni zagotovi:
Bog vaj' krepko blagoslovi,
Vama v žitju sreče daj,
In po smerti sveti raj!“
Knez predolgo ne mudi se,
Večer isti poročí se,
In se vede kakor gré,
Sina sta si svesta že.
Po valovju veter piha,
Derzni barki jadra viha.
Ta letí postojne let,
Komaj sledi jo pogled.
S puham silnim, zmirej večim,
Proti ostrovu stermečim
Se poganja vihri v bran,
Nagloma zderčí v pristan.
Knez povabi nezamudno
Vse mornarje v grad priljudno,
Jim omisli tak obed,
Kakor nikdar še popred.
Ko je družba skupej zbrana,
Knez popraša kapitana,
Kje domá so, kam gredó,
Kak je tu, al tam biló?
Ta odgovor so mu dali:
Zemljo vso smo preveslali,
Zlo različen terg je naš,
Geslo: Kupim, kar prodaš!
Stekla zdaj nam dana doba,
V dnar spremenjena vsa roba,
Mislimo, verniti de
Nam posledna ura je.
Mimo ostrova Bujana,
V carstvo slavniga Saltana
Nam grozí še dolga pot,
Polna truda, polna zmot.
Iztok ima svoje zmede,
Se vreteno tud zaprede,
Al nezgoda pride v dir,
Sreče nam je treba zmir.
Reče knez: „Prijazna zvezda
Bodi vašim trudu mezda,
Spremi do Saltana vas,
Ohranite v sercu nas.
Spomnite mi scer cesarja,
Tistih krajev gospodarja,
De obiše naš otok,
Prej ko steče vgodni rok.
V sklepa žar sim večkrat pihal,
Včasi upal, včasi zdihal,
Vidim zdaj de zdih in up
Se mu zdita dober kup.
Želja scer, ta ga je gnala,
Vender hoja zmir zastala,
Zdaj pa rečem in na glas,
De je priti zadni čas“.
Vbarkajo se urno gosti,
Knezu pak je truda dosti,
On ne hodi k morju več,
Mika ga — vsa druga reč.
Mimo ostrova Bujana
V carstvo slavniga Saltana
Plava barka, rahli hlad
Križem piha spred in zad.
Se pokaže zdaj dežela,
Suho! suho! iz veršela

Zadoní veselo krog,
Poterdí to straža v rog.
Veter puha, drega, goni,
Barka se na breg nasloni,
Jenja tak z valovjem bor,
Hajdi! vsi mornarji v dvor!
Tam sedí na tronu slavnim,
Zlata čistiga sijavnim,
Z dvorskim bleskam ves obdan,
Tugo v sercu, car Saltan.
Moč je scer izraz telesa,
Čmerno bliskata očesa,
Sercu de pokoja tem
Manjka, je očitno vsem.
Levo pazi zvita tkavka,
Desno kuhnje opravljavka,
V sredi, zmir za zmede vnet,
Babarihe redki cvet.
Preže niso opustile,
Štiročesnim, kot so bile,
Zvest ostal je radoved,
V smislu celim tih besed.
Car Saltan gostuje dično
Vso gospodo, in prilično,
Ko dovoljen bil je vsak,
Poglavarju reče tak:
Vam prospeh gospoda bodi,
Al ste dolgo že na vodi?
Je za morjem dokaj zmot,
Al kaj čudniga ondot?
To v odgovor so mu dali:
Sveta smo dovolj spoznali,
Tud po druzih zemljah je
Jasno, cvetno, gladko vse.
Čudo nar bolj imenitno
Pa zagleda se očitno,
Obernivši se v zahod,
Sred kipečih morskih vod.
Tam otok leží prekrasen,
Grad na njemu slave glasen,
Cerkev poln, poslopij, hiš,
Vse je zlato, kras in bliš.
Blizo knežke hiše, vedi,
Rase jelka, dvora v sredi,
Je pod njo kristalni dom,
Veverca živahna v njom.
Zverče krotko to in čudno,
Zmir veselo, šalno, budno,
Zgrizene tam noč in dan
Lešnike derví na stran.
Delo nikdar ne premine,
Suho zlato so lupine,
Jedra pak opal, rubin,
Kalcedon, in turmalin.
Zverče noč in dan se straži,
Plod pobira, kletka snaži,
Tako raste zlat na zlat
Knezu v enomer zaklad.
Čudo to pa ni samotno,
De ne vrine kdo pohotno
Na medeni se otok,
Dal je stražo mili Bog.
Burno se valovje dvigne,
Vre, kipí, na kviško švigne,
Hujši, hujši buta v breg
Sem ter tje slapovja beg.
Proti suhim se oberne,
Čez pušobne kraje zverne,
Njive, trate, gojzd in log
So poplava krog in krog.

Zdaj nakrat ko blisk oblakov
Tri in trideset junakov —
Nepričakan strašni vhod —
Iz kipečih plane vod.
Čversti vsi so velikani,
Bojnih želj, poguma vžgani,
Zmag si svesti, slavni kor,
Vodja jim je Černomor.
Ak se ves ta svet obhodi,
Cena vsih armad presodi,
Najdel bo se čverst in jak,
Tode tim ne bo enak.
Ženo take gizde dične,
Celi svet de nema slične,
Je pridjal si knez Gvidon,
Ker i v tem je zurjen on.
Na prestolu ni še bila,
Krone nikdar še nosila,
Ženska takih prednosti,
Te milote, teh močí.
Pervikrat ki jo zagleda,
Kakor čmelj al osa meda,
Se je prime, nikdar več
Ne potegne misli preč.
Je po dnevi soncu slična,
Bolj ko zvezde v noči dična,
Vso blešobo, blisk in tresk,
Zatemni v kresnični lesk.
Njenih las bogate kite,
Umno v krasne vence zvite,
Skup derží blešeč, jeklén,
Diamantov poln grebén;
Šipu lune scer oblika,
Tode lepši, soncu slika,
Je na čelu zgorni krog
Zvezd sedmerih zal oblog.
Vsi povabljeni smo bili,
Dobro jedli, bolji pili,
Zadnič volje zlate vse,
Mlad in star, plesalo je.
Po spodobni smo zahvali
Se potem na pot podali,
Rekel nam je knez Gvidon,
Pošlje de ti svoj poklon.
Zraven pak ti to le reče:
„Njega živo v serce peče,
Ker ne spelješ, kar si djal,
In na to besedo dal“.
Ko je to se tak izreklo,
Je Saltana tudi speklo,
On na mah povelje dá,
Bark de naj se napeljá.
Babariha, štren motavka,
Kuharca in zvita tkavka,
Upajo de mem gredoč
Še ovreti vse bo moč.
Car pa bil je volje slabe,
Ter zavpije: Tiho babe!
Al sim dete, al sim car,
Kdo je tukej gospodar?
Znajte, čas je, koj se grede,
Poberite svoje zmede! —
To izrekši zaceptá,
Vsak razume, zdaj veljá.
Glavo dvigne bolj visoko,
Mizo dregne s krepko roko,
Von iz izbe, z durmi — hlop!
Vsim se zdi, — je sprožil top.
Gnan po sili radoveda
Knez Gvidon na morje gleda,

Se razloči vsaka stvar,
Krog in krog molčí vihar.
Voda gibca ni kazala,
Kip neskončniga zerkala
Morje zdi se, ves obód
Novi svet spijočih vod.
Iz lazurnih delj priplava
Krasna barka, Bogu slava,
Dvombe ni, o srečni dan,
Tam se bliža car Saltan!
Vidši morja perve proge
Plane knez Gvidon na noge,
Slast, veselje, vuga zgol,
Berž po stopnici navzdol.
„Mati, vpije, oj matuška,
Supruga, priserčna duška,
Oče moj se bližajo,
Skor že tik preluke so“.
Bolj in bolj primika ladja,
Zreti kaj Gvidon se nadja,
Prime bistri teleskop,
Želja skor zaprè mu sop.
On na barko gleda pazno,
Zgorej vidi, de ni prazno,
Koj Saltana tam spozná,
Vpert ki deljevid imá.
Tetki stale ste na strani,
Gledale otok neznani,
Babariha starši vmes
Ne oberne proč očes.
Oglasijo se zvonovi,
Isti čas gromé topovi,
Pride že nasprot Gvidon,
Serčen pervi je poklon.
Ter Saltana z Babariho,
Tetkama in družbo tiho,
Bivši vsikdej spred in zad,
Knez prijazno spremi v grad.
Vhodne koj visoke vrata,
Svitle clo srebrá in zlata,
Pričajo, de bo krasót
Vidlo se nebrojno not.
Tri in trideset junakov,
Zatemnivših blisk oblakov —
Velikani v zlatu clo —
Glavna knežka straža so;
Vsi visoki, ravni, smeli,
Herkuli bi dnes se zdeli,
Silovito hrabri kor,
Vodja jim je Černomor.
Na dvorišu pak širokim,
Pod drevesam ne visokim,
Vidijo kristalni dom,
Veverco živahno v njom.
Zverče to veselo, čudno,
Nikdar mirno, nikdar trudno,
Lešnike razjeda v takt,
Zerno vsako je smaragd;
Tudi drugi kamni dragi,
Diamanti, oniks blagi,
Krizolit, opal, ahát,
Kalcedon, beríl, granát;
Kamnje drago hrani v meške,
Druge dragotine težke,
De ji pridejo spod nog,
Brizga po dvorišu krog.
Vse lupine, vsi olupi,
So zlato, visoki kupi
Te zaveržbe krog ležé
In dvoriše razsvetlé.

Zdaj na mah odpró se vrata,
Jagod bisernih in zlata
Vsa leskeča, svitla vsa,
Se prikaže kneginja.
Na povoju černolasnim
Sveti luna z oblam krasnim,
Ob obočnim čelu spred.
Bliska zvezd se trikrat pet.
Veličanska nje postava
Bistri serni slično plava,
Sladke simfonije kras
Je besede njene glas.
Pelje pa pod pazho eno
Lepo, tode starši ženo,
De je mila svekervá,
Zgodba nam spoznati dá.
Car osupnjen gleda pazno,
Vmah razume zmedbo razno,
On zavpije hrupa vmes:
„Al so sanje, al je res!“
Kar ne more več izreči,
Jamejo mu solze teči,
On objame ženo nem,
Sina tud spozná potem.
Slavi, diči zlo nevesto,
Hvali narod, hvali mesto,
K mizi vsi potem gredó,
Krogoma se vsedejo.
Aj! je bila to pojedna,
Bogatije take vredna,
Vse vladarje stre obúp,
Prej ko sprav'jo tako skup.
Zlobni sestri z Babariho
Splazite se tiho, tiho,
Prej ko je mogoče preč,
Ni jih bilo v družbi več.
Kakor vedle, kakor znale,
So po kotih se skrivale,
Vse jih iše, car i sam,
V šupi najdejo jih tam.
Govorile so resnico,
Prispoznale vso krivico,
Rahliga je čuta car, —
Tode proč jih pošlje kar.
Te prigodbe skupno djanje,
Boste rekli, so le sanje, —
Nu! — Čeravno vse ni res,
Zernja je nekoljko vmes.
Komaj h koncu družba zbrana
Vleče v postljo car-Saltana,
On nabasan bil je tak,
Štirih noscov stoče vsak.
Jez o slavni ti pojedni
Sim se hrani vklanjal sledni,
Jedel zlo sim, bolj še pil,
In na stran ne kaplje zlil.

Slovensko slovstvo.

* ***Računica za male realke i za samouke*** je imé knjigi, ktero je naš rojak gosp. Ivan Tušek po nalogu kr. hrvaškega namestništva spisal za hrvaške realke. V rokah imamo že prvi del, drugi je še v tiskarni. Da se ta knjiga smé na stran postavljati dotičnim nemškim, to pričajo vladni presojevalci, ki so jo potrdili. Glavne misli, ki nas to pisaje sprehajajo, so te-le: Veselí nas, da se naši rojaki do naroda, med kterim živé, tako vrlo obnašajo in njegovega narečja tako naučé, da so kos ondašnjim domačinom; žalibog, da od naših učiteljev, prišlih izmed Nemcev, tega ne moremo reči, marveč sèm ter tjè še celó čujemo, da naš jezik zaničujejo. — Veselí nas, da naš rojak sosednemu narodu spisuje šolske knjige; a še bolj bi nas veselilo, da bi jih spisoval svojemu narodu, kar bi gotovo rad, ker je pred tremi leti službe prosil pri naši realki, a dobil jo je drugi, ki se ne more ponašasi niti s tem, da je že spisal ktero knjigo niti s tem, da bi umel naš jezik. Ta knjižica nam je tudi dokaz, da imamo sposobnih domačih učiteljev, ali raztreseni so po drugih deželah; je pa tudi porok, da kmalu dobimo izvrstne šolske knjige, ako dosežemo to, da se bode v naših gimnazijah in realkah učilo v domačem jeziku; tudi je pokazan pot, po kteri se dobé šolske knjige, ako je vladi v resnici mar za-nje. Poslednjič je dokaz, da mora najprej biti postava, in še le potem se spisujejo šolske knjige. In res nikjer na svetu ne najdemo šolskih knjig brez šole, v kteri bi se imele rabiti, le Dežmanovci drugače mislijo, in tudi to samo takrat, kedar gré za postavo, ktero nam ne privoščijo. Naj to naznanilo sklenemo z vprašanjem do naših gimnazijalnih in realnih učiteljev: kedaj nam kdo izmed njih spiše slovensko računico za gimnazije in realke? Prosimo odgovora.

Dopisi.

Iz Koroškega. *(Oklic.)* Nekteri dvomijo, drugi zopet poprašujejo: bo li letos na Koroškem tabor ali ne? — Vsem skup se toraj naznanja, da zaradi nekterih okoliščin in vedno nestanovitnega vremena do sedaj napraviti ga ni bilo mogoče. Vendar pa podpisani odbor za-nj potrebne priprave snuje, in ga misli septembra meseca okoli malega Šmarna oklicati. Če bo mogoče, napravil se bode eden na spodnjem, drugi na zgornjem Koroškem. Zato se prosi, da naj tudi drugi domorodci za oni čas ljudstvo pripravljajo.

Osnovalni odbor.

Iz Postojne. *(V čitalnici naši)* bode v spomin obletnice njene „beseda“ v nedeljo 6. dne rožnika t. l. zvečer ob 8. uri po sledečem programu: 1. Zbor kmetiških fantov „Slovanska reč“; 2. slavnostni govor; 3. samospev „Mojemu čolniču“; 4. deklamacija „Slovenka sem“; 5. tombola; 6. gledišćina igra „Županova Micika“ in 7. zbor kmetiških fantov „Slovencev dom“. Vstopnina za čitalnične ude 15 kr., za neude 30 kr. K tej veselici vabi uljudno odbor.

Iz Kamnika. — Mnogozaželjeni dan, dan slovesnega odpora naše narodne čitalnice je bil 30. dan meseca maja. Odločene so bile za to slovesnost prav okusno okinčane sobane čitalničine v Hostnikovej hiši, ktere kinč je vsacemu tujcu zaznamoval kraj slovesnosti. Že zjutraj začeli so dohajati gosti iz Ljubljane in druzih krajev. Veselja in radosti je igralo srce rodoljubu videti, kako navdušeno so se sprejemali in pozdravljali naši gostje povsod. Posebno pa so si prizadevali rodoljubi v bližnjem trgu Mengšu, povekšati našo svečanost. Kinčala sta dva krasna velika slavoloka eden z napisom: Bog živi Slovenijo, in mnogo mlajev z zastavami v narodnih barvah, na kterih enem je vihralo posebno velika zastava, naznanjoča dalječ na okrog probud prebivalcev še ne starega trga mengiškega. Živili! Doneli so gostom v čast možnarji in naznanjali dalječ prihod narodnjakov. Ob polu osmih bila je prostorna dvorana, v kterej je napravljen tudi oder za gledališke predstave, polna lepega spola — Slava mu — in le mali prostorček so mogli moški gostje svoj imenovati. Vse je pazilo na začetek in ko je gospodičina Podrekarjeva končala svoj slovesnosti primerjen govor, videlo se je, da je vsem globoko v srce segal, kakor je tudi iz srca prišel. Potem se je vršil program, kterega izvrstno izpeljavo je občinstvo z dobro- in živioklici slavilo. Posebno zanimala pa je igra „Filozof“, v kterej z dobro vestjo lahko trdim, da je bila izvrstno izpeljana in gotovo je čitalnica naša lahko ponosna, da šteje med svoje tudi gospó Jegličevo in gospodičino Janežičevo, kteri ste pokazali, da imate moč v sebi, veselice naše zanimati z dramatičnimi predstavami. — Po dokončani besedi se je začelo plesati in še le proti jutru so se razšli obiskovalci, kterim bo gotovo v dobrem spominu ostalo obhajanje odpora kamniške čitalnice.

Vižmarje 27. maja. *(Zahvala.)* Kaj čudne in žalostne reči so se godíle o izleti ljubljanskih turnarjev na Jančji hrib preteklo kvaterno nedeljo, da more vsakega rodoljuba srce boleti. Poglejte na naš Vižmarski

tabor, kjer je bilo na stotine vozov, pa tisoč in tisoč ljudí skupaj, pa je ni bilo ne najmanjše krivice nikomur storjene, še navadnih fantinovskih bojev ta čas ni bilo. Govorí se, da so turnarji z orožjem šli na deželo, — govorí se to in še mnogo druzega; al moj namen ni o turnarjih pisati, saj še Ježice nismo pozabili, ampak le zahvaliti se hočem vsem gostom našega tabora, da vas je v tako neugodnem vremenu toliko prišlo in ste se tako lepo vêdli, da nikdo nima ne žal besedice govoriti, in vendar, kakor iz časnikov slišimo, tako velikanskega tabora še nikjer ni bilo. Zato ravno smo štimani, da je bilo ljudí kakor listja in trave, in vendar ne najmanjše napake! Če turnarji potrebujejo žandarjev in soldatov, vsega tega na našem Vižmarskem taboru treba ni bilo; še prepovedali smo jim, da nimajo tje hoditi, bomo že sami za lepi red in ljubi mir skrbeli. Zato hvala Vižmarskemu taboru!

Jože Planinšek, župan.

Iz Ljubljane. Za povzdigo živinoreje na Kranjskem je sl. ministerstvo kmetijstva za 1869. leto kmetijski družbi izročilo iz državne kase 5000 gold., in sicer proti temu, da za premije za govejo živino ostane isti znesek kakor je bil zdaj, za nakupovanje dobrih bikov za pleme pa se obrne več denarja. Ostalih prošinj družbe kmetijske ni še rešilo sl. ministerstvo, pa iz tega, kar je spet dovoliti blagovolilo na prid živinoreji, se upati sme, da bodo pomočki tudi za druge razdelke kmetijstva izdatni.

— Bralci naši že vedó, da dežela kranjska iz državnega zaklada dobí 700.000 gold. za povračilo deželnega premoženja, ki jej je bilo nekdaj vzeto. C. kr. denarstveno ministerstvo je unidan pisalo deželnemu odboru, naj pové, v kolikoršnih zneskih želí obligacije imeti, s kterimi se bode plačalo onih 700.000 goldinarjev.

— *(Naznanilo svilorejcem.)* Ta mesec se bojo obrezovale murbe na vrtu kmetijske družbe v Ljubljani; od kakih 50 do 80 dvajsetletnih murb se bo prodalo listje iz tega vrta; kdor ga želí kupiti, naj se oglasí pri meni. Šolmajer.

— Gosp. dr. Toman se je včeraj vrnil iz Dunaja v Ljubljano.

— *(Čbelorejcem)* se naznanja, da se Dzirzonovi panjovi dobivajo v Ljubljani za vodó v štacuni Pakičevi po 1 gold.

— V Ljubljano in v okolico ljubljansko se je vsled dogodeb predzadnje nedelje posadilo vojakov, zlasti huzarjev. Morali so priti v silni naglici, kakor sami pripovedujejo, da še za jed niso imeli časa, češ, da se tù godé strašne rečí. Ko pa so sèm prišli, našli so povsod vse mirno, tako, da se ne morejo prečuditi tolikemu hrupu, vsled kterega so sem prišli.

— *(Poslavljenje.)* Res s srčnim veseljem smo brali v poslednji „Danici“ sledeče vrstice, ktere naznanjajo lepo poslavljenje preč. gosp. Luka Jerana, mnogozasluženega vrednika „Danice“: „Nisem iskal, nisem prosil, nisem zato delal: ker so mi pa vendar Njih Svetost papež Pij IX. na dobrotno priporočilo premilostnega škofa prečastitljivega gospoda Jerneja Vidmerja podelili počeščenje „Svojega častnega kamernika (Cameriere d' onore in abito paonazzo), sem to posebno milost sprejel s posebno radostjo in hvaležnostjo“.

— Gosp. Jožef Žvegel, naš rojak z Gorenskega, ki je že več let na jutrovem, je postal c. kr. konzul v Aleksandriji.

— *(En odgovor ljubljanskemu „Tagblattu.“)* „Vižmarski tabor je kriv“ — vpije ljubljanski „Tagblatt“. „Da, da, vižmarski tabor je kriv vsega, kar se je 23. dne t. m. na Jančjem hribu in v Vevčah zgodilo“, vpijejo za njim vsi „Tagblattovci“, in ne vedó, kako bi grje napadali in psovali dr. Bleiweisa in dr. Costo, ki sta taboru predsedovala.

Ker je tedaj vsled teh pisarij po taboru vse prišlo, kar je ljubljanske turnarje omenjeni dan zadelo, poglejmo malo nazaj, kaj je isti „Tagblatt“ pred 14 dni pisal o vižmarskem taboru. *„Mirni gledalci* — pravi v popisu od 18. dne t. m. — *so našteli k večemu 8.000 taboritov, več ko polovica je bilo samih žensk in otrok. Govori taborski so se razdoneli brez vidnega vspeha. Večina zbranih jih še slišala ni. Množica je stala brez čutila in živio-klic in plosk prihajal je le od posamesnih kričonov. Dr. Costov govor se ni čisto nič prijel. Na obrazih taboritov, ko so domú odhajali, brala se je nezadovoljnost in pa čut, da niso našli, česar so pričakovali. Gosposki ni bilo treba za red nobenih posebnih priprav delati, in res tudi nobene nerednosti ni bilo“.*

Tako se je očitno pisalo pred 14 dnevi brž po taboru v „Tagblatt-u“, — a danes je vsega le tabor kriv!! — Ali ni to gola sleparija? Kje je poštenje?

Temu dodamo pa še drugo vprašanje. Je bil tudi lanskih in predlanskih homatij, ki so jih doživeli turnarji v Šentvidu, na Ježici in v Vevčah, tudi tabor kriv? Takrat taborov še bilo ni. Mar „Tagblatt“ misli, da se je pozabilo to, kar se je godilo v prejšnjih časih, predno je nova ustava dala narodom vsem pravico taborovanja? Kakor 6 druzih taborov na Slovenskem, je tudi tabor vižmarski bil naprava postavna; dotična gospôska ga je dovolila; dovolila je tudi vseh 5 predlogov, ki so bili večidel (zedinjenje Slovencev, vpeljava narodnega jezika v šole in uradnije) prav tisti, kakor na 6 druzih taborih na Štajarskem, Goriškem in Kranjskem, in cesarski komisar, ki je bil po postavi pričujoč, da ustavi vsak nepristojen govor, ni dal nobenemu govorniku nikakoršnega opomina, in ni očital ne najmanjšega nereda. In vkljub vsemu temu je tabor vsega kriv!

Ravno tako logične skoke dela „Tagblatt“ in drugi njemu podobni časniki tudi zastran slovenskih vodnikov, to je, tistih mož, ki so v deželnem zboru na čelu narodne stranke. Kolikrat je „Tagblatt“ že pisaril, da nimajo ti v deželi nobene veljave več, da jih je ljudstvo popolnoma zapustilo, in da so čisto ob tla — „abgenützt“ je pisal — ter jim je bilje pel in jih je pokopal. In vendar so zdaj spet ti vodniki vsega krivi; oni so zapeljivci!*) Kaka je to logika? Res, da je prav taka, kakor po „Politiki“ na Českem, ko so nerednosti, ki so se po Pangraškem taboru pripetile v Pragi, krivičili Palackega in Riegerja vsega, kar se je ondi godilo, češ, da sta ona dva po agentih vse aranžirala. Se li more še misliti veča hudobija!! Si more li misliti še veča neumnost, da bodo vodniki v kaj nepostavnega, silovitega hujskali, kar je celi narodni reči, za ktero se poganjajo, v veliko škodo! Noben trezen rodoljub ne more nikjer in nikoli zagovarjati silovitosti, in kdor to storí, ni pravi domoljub.

Skoraj smešno pa je, kako se „Tagblattovci“ napenjajo, ter krivico tega, kar se je zgodilo, zdaj na tega, zdaj na unega, zdaj na vodnike, in še posebno

*) Prav tako se je pisarilo o lanski dogodbi. V 22. listu „Novic“ 1868. leta se bere to-le: *„Ne bili bi omenili ne besede več o glasovitem tem pretepu v okolici Ješki, ako bi ne bili časniki „Triesterica“, „Pressa“, „Tagespošta“ v svojih popisih zvirali se tako, da smo siljeni na odgovor. Brez vsacega dokaza natolcujejo ti pisúni kar naravnost narodnjake in narodna društva, da so najeli „agente“, kteri so fante našuntali, jim pijačo dali, po 2 gold. darila obljubili temu, kdor vloví turnarsk klobuk, in sploh „organizirali“ napad. Natolcujejo se tudi osebe, da so bile tam, ko se je to godilo“.*

togoto zdaj na duhovne valé, samo da bi pravi krivci ne prišli na dan. Zastonj je ves vaš trud. Zdrave pameti naših rojakov ne boste zmešali. Več ko 20 let se poganja slovenski narod za svoje narodne pravice, za svoj materni jezik, predrago svetinjo vsacega naroda. Njegove zahteve so poštene in pravične, zakaj spoznane in obljubljene so bile tolikrat po samem svetlem cesarju, in potrjuje jih tudi zdaj državna ustava. Ali kdo jih je vedno zadrževal, spodkopaval, grdil in zasmehoval, ter jih zadržuje, spodkopava, grdi in zasmehuje še dandanašnji? Kdo opravlja in natolcuje narodne možake, ki se za te pravice potegujejo, ne v zakotji, ampak javno pred svetom v deželnem in državnem zboru ter jih zasramuje in preganja, kolikor in kjer koli more? In odkod tolika togota proti „črnim?“ Dajte odgovor „Tagblattovci“! Slovenci so zvesti sinovi svoje matere katoliške cerkve; oni ljubijo svojo duhovščino, s ktero se kranjska dežela lahko ponosi; oni spoštujejo v svojih duhovnih prave apostoljske naslednike in služabnike božje. Ali kdo jih napada v eno mer? Kdo pometa v vseh kotih laží in hudobne zmišljarije, da ž njimi grdí duhovščino? Kdo opravlja in črni kranjsko deželo, celó kranjske pridelke in vse slovensko-kranjsko ljudstvo po časnikih kar najgrje more? Ali je po vsem tem čudo, da ljudstvo, ki bere take psovke v domačih časnikih, kteri zavračajo take pisarije, do tacih ljudí nima srca? Vsak mirni presojevalec in prijatelj resnice nam rad pritrdi, da v Ljubljani nikdar ni bilo toliko razprtije in zdražbe, kakor zdaj, odkar „Tagblatt“ izhaja. Kdo je tedaj kriv? Kakor se zemlja ne obrača okoli lune, ampak luna okoli zemlje, tako se kranjska dežela in kranjsko ljudstvo nikdar ne bo obračalo po peščici „Tagblattovcev“ v Ljubljani. Ako bi to drugače bilo, bil bi to narobe-svet.

— *(Prepoved)*, da se ne smejo nositi taborske svetinje in posebno svetinje tabora vižmarskega ne, je oklicala te dni tudi mestna županija.

— *(Pobirki iz časnikov.)* Prislovica „Ne vdajmo se!“ preseda „Tagblattu“ tako, da pisari cele „leitartikelne“ o njej. Podoba je, da misli, da je kaka čisto nova iznajdba in da so jo celó izlegli slovenski tabori! Al kdo bo „Tagblattu“ to nevednost zameril? — saj je še premlad in njegovim očetom nikoli ni bilo mar ogledati podobe slovanskih móž, sicer bi bili že pred 20 leti pod podobo dr. Riegerja videli zapisano prislovico „Ne vdajmo se!“ In če bi bili te besede brali in bi bili vprašali: kaj pomenijo, izvedeli bi bili lahko, da ne rečejo nič več in nič manj, kakor to: „stojimo trdno za svoj narod in njegove pravice“. Tudi že 10 let ali še več je morebiti preteklo, kar je pod naslovom „Ne vdajmo se“ Miroslav Vilhar zložil pesem, ktera se je že stokrat in stokrat pela, al nikogar zdražila ni — zato, ker ni bilo še tačas — „Tagblatta“. Nad tacimi starinami se tedaj srdí ta list, kteri bi tudi najpravičnejše zahteve slovenskega naroda v žlici vode potopil in jih le za sanjarije in sleparije narodnih mož proklamiral, — to je, ravnopravnost mu odrekel!

Novičar iz domačih in ptujih dežel.

Iz Dunaja. — Minister notranjih oprav je pisal c. kr. deželnim glavarjem vseh v dunajskem državnem zboru zastopanih dežel, naj brž naznanijo stvarí, ktere bi se deželnim zborom po vladi predložile v obravnavo, ker je gotovo, da se deželni zbori skličejo prvi teden meseca septembra.

— Spet letos od 9. avgusta do 25. septembra se pokličejo učitelji ljudskih šol na Dunaj v podučevanje kmetijsko.

Hrvaško. Posestva umrlega nadškofa zagrebškega so se v začasno gospodarstvo izročila kanonikoma Jandriču in Gaspariču.

Česko. Narodni časniki češki z veliko pazljivostjo obravnavajo poslednje homatije na Kranjskem. „Nar. Listy“, „Politik“ in drugi veljavni listi tolmačijo te dogodbe prav tako, kakor so bile na Českem: povsod izvirajo — kakor pravijo — iz istega vira, da narod nima kar mu gré, — da vodnikom se na hrbet meče vse; oni so „sündenbock“ vsemu, — al samo tega pravega in gotovega pomočka nemškutarji ne marajo, da bi vlada vsem narodom dala narodne pravice, in potem bi kraljeval zaželjeni mir in nehale bi vse razprtije.

Iz gornje Avstrije. Iz Linca. Škof tukajšnji je lani spisal pastirski list, ki ni bil še razposlan, ampak že v tiskarnici v prepoved djan po državnem pravdniku, češ, da se škof v tem listu zoperstavlja državnim verskim postavam. Škof je bil zato pred sodnijo klican, pa ni šel, sklicovaje se na 14. razdelek konkordata; vendar je rekel, da stopi brž pred sodbo, ako cesar in papež vsled onega razdelka konkordatovega določita sodnijo. Sodnija mu je naložila kazen od 500 gold., ako ne storí, kar se mu veleva. Po vseh časnikih je zdaj veliko govorice o tej zadevi, ki jo vsak obdeluje po svojem stališču.

Ogersko. Adresini govori v peštanskem zboru ne mikajo nikogar; domoljubje mnozih poslancev obstaja v tem, da se slišijo same sebe govoriti.

— Neka magjarska 16 let stara dekla je 19. maja porodila petvorčke, ki pa so čez 60 ur vsi pomrli.

Francosko. Volitve za državni zbor so se sicer tako izvršile, da ima vladna stranka večino: al stranka nasprotna bode zdaj veliko močnejša kakor je bila dozdaj.

Črna gora. Nedavno je knez črnogorski prepovedal, da se ne sme avstrijska sol vvaževati v Črno goro. Na to je vlada avstrijska prepovedala, da se orožje ne sme vvaževati v Črnogoro.

Telegram.

Nemškutarski shod v Slovenski Bistrici slabo obiskovan, 400 ljudí, večidel tujih, največ iz Maribora in Gradca. Slovenski kmetje se niso udeležili. Govori puhli, polni znanih fraz, huzarji nepotrebno konsignirani.

Žitna cena

v Kranji 31. maja 1869.

Vagán pšenice 4 fl. 40. — rží 2 fl. 90. — ječmena — fl. —. — ovsa 2 fl. 20. — soršice 3 fl. —. — ajde 2 fl. 40. — prosa 2 fl. 42. — krompirja 1 fl. 30. — fižola 3 fl. 20.

Žitna cena

v Ljubljani 29. maja 1869.

Vagán (Metzen) v novem denarji: pšenice domače 4 fl. 30 — banaške 4 fl. 90. — turšice 2 fl. 78. — soršice 3 fl. 43. — žrí 2 fl. 70. — ječmena 2 fl. 50. — prosa 2 fl. 40. — ajde 2 fl. 50. — ovsa 1 fl. 90 — Krompir 1 fl. 50.

Kursi na Dunaji 1. junija.

5% metaliki 61 fl. 70 kr.	Ažijo srebra 122 fl. — kr.
Narodno posojilo 69 fl. 70 kr.	Cekini 5 fl. 86 kr.

Loterijne srečke:

V Trstu 29. maja 1869: **64. 78. 62. 47. 30.**

Prihodnje srečkanje v Trstu bo 12. junija 1869.

Odgovorni vrednik: **Janez Murnik**. — Natiskar in založnik: **Jožef Blaznik** v Ljubljani.